

#3 Vi elsker eksperter!

Engelsk som det globale lingua franca

00:00:18 Intro

Du lytter til Vi elsker eksperter! En podcast produceret på Institut for Engelsk, Germansk og Romansk på Københavns Universitet.

00:00:29 Vært

Velkommen til en ny episode af Vi elsker eksperter! En podcast med explainers i interviewform, hvor eksperter gør dig klogere på emner inden for fremmedsprog, kultur og politik.

Mit navn er Cathrine, og jeg er jeres vært i dag, og i dag skal vi snakke om engelsk som det globale lingua franca, fordi vi lever i en verden, hvor vi bliver bombarderet med engelsk. Sproget dominerer mange steder og bruges i flæng på sociale medier, ligesom at rigtig mange internationale virksomheder vælger at introducere engelsk som deres corporate language. Det er også lidt som om, at det forventes, at de fleste kan snakke engelsk på et nogenlunde niveau. Det er jo ret interessant, og det er det, vi skal snakke om i dag med dig, Dorte Lønsmann. Velkommen til!

00:01:12 Dorte Lønsmann

Tak

00:01:13 Vært

Du er jo lektor i engelsk sprog her på Engerom, altså Institut for Engelsk, Germansk og Romansk, og så forsker du i engelsk og sprogbrug både på globalt, lokalt og virksomhedsorienteret niveau.

00:01:25 Dorte Lønsmann

Ja. Det er rigtigt!

00:01:26 Vært

Ja, det er rigtig spændende. Jeg kunne godt tænke mig, at du startede med at fortælle lidt om det globale lingua franca. Hvad betyder det egentlig?

00:01:35 Dorte Lønsmann

Et lingua franca er et kontaktsprog eller et fællessprog man bruger, når man ikke har andre sprog til fælles. Det kan være engelsk, der er lingua franca. Det kan også være andre sprog. For tiden er det rigtig tit engelsk, der bliver brugt som det internationale fællessprog.

00:01:50 Vært

Hvorfor tror du, det er lige præcis engelsk, der er blevet det sprog?

00:01:54 Dorte Lønsmann

Der skal man jo kigge på den historiske og politiske udvikling igennem mange århundreder faktisk. Engang blev engelsk jo kun brugt i det, der nu er Storbritannien, og så spredte det sig til store dele af verden, da det britiske imperium spredte sig. Så man kan sige, at de sproglige udviklinger, de afspejler tit de historiske, politiske, økonomiske udviklinger, der har været. Nu er det britiske imperium jo ikke en stor magtfaktor mere, men da det gik i opløsning i det 20. århundrede, stod USA klar til at overtage som stormagt og især efter anden verdenskrig. Der skete jo så et stort skifte, men sprogligt var der jo ikke det store skifte, for det var stadigvæk engelsk, der var sproget hos den dominerende stormagt. Og det fortsatte med at sprede sig. Det var bare ikke gennem krigsførelse og kolonimagt mere, men det man kan kalde kulturel imperialism, hvor engelsk blev spredt gennem populærkulturen gennem film og musik blandt andet.

00:02:47 Vært

Og så sociale medier vel nu eller hvordan?

00:02:50 Dorte Lønsmann

Ja, nu her de seneste årtier, har vi jo set den forandring, kan man sige, hvor engelsk også begynder at blive brugt mere aktivt, altså at man ikke kun får det ind ved at lytte til musik eller se filmen, at der også er flere muligheder for, at man selv bruger engelsk ved at skrive eller tale netop på sociale medier.

00:03:09 Vært

Ja. Det er noget mærkeligt noget, at det lige blev engelsk. Jeg synes også, der er mange der snakker om, at det kunne lige så vel have været et andet sprog, men det var så bare engelsk, det blev.

00:03:17 Dorte Lønsmann

Det var engelsk, det blev, fordi Storbritannien dominerede verdensordenen i flere århundreder, og da det britiske imperium forsvandt, så talte den næste stormagt også engelsk.

00:03:28 Vært

Hvorfor tror du egentlig, altså man snakker jo meget om, at i Danmark der fylder engelsk også rigtig meget, og der er mange, der snakker om, at vi er så gode til engelsk her i Danmark. Hvorfor tror du, det kan være?

00:03:39 Dorte Lønsmann

Altså engelsk fylder rigtig meget i Danmark. Der er undersøgelser, der viser, at 90% af danskerne ser og hører engelsk hver dag eller hver uge. Engelsk fylder rigtig meget i gadebilledet og i medierne, så det gør det jo. I Danmark har vi også både engelsk, hvad kan man sige, fra oven og fra neden. Vi har engelsk fra officielt hold i uddannelsessystemet, man lærer engelsk allerede fra første klasse i dag. Men engelsk fylder også mere uofficielt, altså det man kunne kalde nedefra i medier, som vi har talt om, i forskellige subkulturer, hvis man spiller computerspil for eksempel, så foregår meget af det tit på engelsk. Der er også nogle sportsgrene, der er nært knyttet til USA eller til andre engelsktalende kontekster, hvor engelsk også fylder meget. Og danskerne er også gode til engelsk. Det er i hvert fald det, de selv siger. Mange af de undersøgelser, vi har, det er jo hvor folk selv bliver bedt om at vurdere deres egne sprogkompetencer.

00:04:39 Vært

Ja, det er rigtigt nok!

00:04:42 Dorte Lønsmann

Men vi skal også huske, at det er ikke alle, der er rigtig gode til engelsk. Der er faktisk en mindre del af danskerne, der siger, de ikke kan engelsk eller ikke kan det ret godt, og det er der nok lidt en tendens til at overse, fordi vi gerne vil fokusere på, hvor gode vi er til engelsk i Danmark. Her skal man huske på, at der også er forskel på, hvad man bruger engelsk til. Det kan godt være, at du kan klare dig på engelsk, når du rejser til Mallorca på ferie og skal bestille noget mad og snakke med de andre turister, men når du skal forhandle en kontrakt på plads med dine amerikanske samarbejdspartner, så kan det godt være det ikke rækker til det.

00:05:18 Vært

Ja, jeg tænker også, at engelsk er rigtig mange forskellige ting. Det er jo ikke kun britisk engelsk eller amerikansk engelsk. Jeg tænker, at det er meget mere, end vi egentlig tænker, at det er her i Danmark.

00:05:30 Dorte Lønsmann

Ja, det tænker jeg er en vigtig pointe, fordi i det danske uddannelsessystem er det jo som regel britisk engelsk, der bliver undervist i, og britisk engelsk har en høj status i Danmark. Der er mange, der synes, at det er den rigtige form for engelsk. Det er det, man skal bruge i skolen eller på arbejdet. Men hvis vi kigger lidt bredere ud i verden og snakker om, at engelsk er et internationalt sprog, og et international lingua franca, så er der nemlig rigtig mange slags engelsk. Ja, der er britisk og amerikansk og australsk, men engelsk bliver jo også talt i rigtig mange andre lande. I Singapore, i Indien og i mange afrikanske lande, der taler man engelsk på en anden måde. Og det betyder dels, at det kan godt være, at danskerne er gode til engelsk, men de er jo typisk gode til at forstå britisk eller amerikansk, fordi det er det, man hører i medierne her. Og det kan være rigtig meget sværere at forstå andre varianter af engelsk. Det var også min egen oplevelse, da jeg som ung rejste til Australien og bosatte mig. Der gik lige nogle uger før jeg forstod, hvad folk sagde til mig, selvom jeg synes, at jeg var rigtig god til engelsk. Og det kan også have den betydning, at hvis man nu taler et andet engelsk end britisk og amerikansk, bliver det ikke anerkendt på lige fod. Hvis du for eksempel skal ind på en international uddannelse i Danmark, hvor man skal bruge engelsk, så skal man typisk tage en test for at vise, at man kan engelsk, men ikke hvis man kommer fra USA eller Storbritannien eller Danmark.

00:06:50 Vært

Nå, så behøver man slet ikke?

00:06:51 Dorte Lønsmann

Så behøver man ikke. Men hvis du nu kommer fra Nigeria og har engelsk som modersmål, så skal du faktisk stadigvæk tage en test. Så det er ikke lige, kan man sige. Der er forskel på, hvilken slags engelsk, du taler.

00:07:04 Vært

Der er noget der, der lige måske skal ændres de kommende år, fordi det er vel...

00:07:08 Dorte Lønsmann

Det er i hvert fald noget, man kan overveje om, om man kan stille folk mere lige ved at være mere åben over for forskellige former for engelsk. Men vi ser det jo også, når danskere taler engelsk med dansk accent. Det gør vi jo alle sammen i større eller mindre grad, men især politikere kan nogle gange blive udsat for om ikke kritik, så i hvert fald ironiske kommentarer, når deres danske accent mere end skinner igennem, og der kunne man jo også godt måske have en større accept af forskellige måder at tale engelsk på. Men det er bare sådan, at vi dømmes folk på, hvordan de taler.

00:07:49 Vært

Ja, fordi man tænker, at det er jo egentlig ret naturligt, at vi danskere snakker engelsk med dansk accent. Hvad skulle vi ellers gøre? Det er jo vel det, der ligger mest naturligt. Eller hvad?

00:07:58 Dorte Lønsmann

Ja, men det er jo så her, at det man kan kalde sprogideologier og kommer ind.

00:08:02 Vært

Ja. Hvad er det?

00:08:04 Dorte Lønsmann

Ja, det er forestillinger om eller ideer om, hvordan man bør tale, hvilke sprog der er pæne eller passende i forskellige sammenhænge. For eksempel kunne man have en forestilling om, at fransk er et romantisk sprog, eller at tysk er et svært sprog, eller at fynsk lyder enormt fjollet, og fra et sprogligt perspektiv er der ikke rigtig hold i de her ting. Der er den ene variant lige så god som den anden, og alle sprog kan det samme, men vi har alle sammen de her forestillinger eller ideologier om forskellige sprog, og hvad forskellige sprog kan, og hvornår de burde bruges. Og i forhold til engelsk, der er der for eksempel den her forestilling om, at britisk engelsk er den bedste måde at tale på. Hvis man kan lyde som en indfødt, typisk amerikansk eller britisk, så er det bedst.

00:08:55 Vært

Ja, så er man ligesom rigtig dygtig til engelsk.

00:08:59 Dorte Lønsmann

Ja. Også selv om man måske grammatisk er rigtig dygtig til engelsk, så vil man typisk blive nedvurderet, hvis man har en stærk dansk accent eller en anden accent.

00:09:09 Vært

Jeg tænker også, at det kunne være ret spændende at høre om, hvordan du ligesom oplever, at de her sprogideologier dominerer engelsk i Danmark. Kan man sige noget om det? Altså nu har du sagt det her med, at engelsk af den mest optimale udgave, eller hvad man skal sige, det er britisk og amerikansk engelsk. Er der nogle andre sprogideologier, der dominerer?

00:09:32 Dorte Lønsmann

Ja, altså der er jo også den her forestilling om, at alle danskere er gode til engelsk. Det vil jeg også kalde en sprogideologi, fordi det viser sig, at sådan er det jo ikke nødvendigvis. Men det er en sprogideologi, som fylder meget i vores selvbevidsthed, men som også har nogle konsekvenser, fordi man kan jo komme til at tro på, at alle virkelig kan engelsk, så det dermed er uproblematisk at indføre engelsk for eksempel på en arbejdsplads. Og det er det ikke altid. De undersøgelser, jeg selv har lavet på danske arbejdspladser, hvor man bruger engelsk, viser, at der er mange medarbejdere, der ikke er glade for at deltage i møder på engelsk, eller som bruger længere tid, når de skal læse e-mails på engelsk, eller når de skal lave en PowerPoint-præsentation på engelsk. Så det er ikke fuldstændig uproblematisk. Og der kan de her forestillinger om, hvor gode vi er til engelsk godt komme lidt på tværs.

00:10:22 Vært

Kan det også være sådan noget... Jeg tænker, at det primært er danskere eller folk der ligesom taler dansk som modersmål, der har de her problematikker omkring engelsk sprog. Fordi hvordan har folk, der så snakker engelsk som modersmål det med at komme ind i en virksomhed. Altså er der noget om det eller?

00:10:39 Dorte Lønsmann

Ja, altså der er problemet tit, at de bliver overrasket over, hvor meget dansk der så i virkeligheden bliver brugt. De får at vide: "her taler vi engelsk" eller "vi har engelsk som koncernsprog" og "alle danskere er rigtig gode til engelsk", og så oplever de, at ja det er måske rigtigt nok, og der bliver også talt engelsk på møder, men når folk mødes ved kaffemaskinen eller til frokost, så har de en tendens til at tale dansk, og så er man altså udenfor, hvis man ikke kan dansk.

00:11:05 Vært

Så der er noget eksklusion i forbindelse med sprogbrug eller der godt kan ske der?

00:11:10 Dorte Lønsmann

Ja, det synes jeg, er noget af det, der er mest interessant at tale om, i virkeligheden. Hvad sker der, når vi ikke allesammen kan det samme sprog? Hvordan sørger vi for, at alle er med, at alle kan være med? Og det er svært at løse, fordi i Danmark der kræver det tit, at du kan både dansk og engelsk for at kunne forstå alt, hvad der foregår omkring dig. For eksempel hvis du er på en international arbejdsplads eller i et uddannelsesmiljø, så er der ikke rigtig nogen nemme løsninger. Det er tit... nogle gange bliver det foreslået, hvis man nu bare gør det hele på engelsk, så kan alle være med.

00:11:44 Vært

Ja

00:11:45 Dorte Lønsmann

Altså ud fra de bedste intentioner. Det viser sig bare, at alle kan ikke være med. At man for eksempel afholder sig fra at sige noget på møderne. Der var en, der sagde til mig engang, at det bliver bare dem, der er bedst til engelsk, der siger noget på møderne. Ikke dem der har mest at sige eller som ved mest om det emne, der bliver diskuteret. Det er dem, der godt kan lide at høre sig selv tale engelsk, der kommer til at dominere, og det er jo ikke nødvendigvis godt, hvis man vil frem til den bedste løsning.

00:12:10 Vært

Nej, og det er meget interessant, at vi danskere synes, vi er så gode til det, lige indtil at vi kommer i sådan nogle situationer, hvor vi lige pludselig ikke føler os helt gode nok, fordi der måske sidder nogle, der snakker engelsk som modersmål.

00:12:22 Dorte Lønsmann

Men så har de medarbejdere i danske virksomheder, jeg har interviewet, de har en tendens til ligesom at opstille sådan en form for hierarki. Så altså det kan godt være, at amerikanerne er bedre end os, men så kommer vi lige under dem, for vi er i hvert fald meget bedre end dem fra Spanien eller dem fra Estland.

00:12:38 Vært

Okay?

00:12:39 Dorte Lønsmann

Siger de så typisk. Så det er også sådan en forestilling, man kan have om, hvordan man ligesom kan opstille et hierarki i forhold til hvor gode folk er til engelsk, og her positionerer danskerne typisk sig selv meget højt, lige under dem, der taler engelsk som modersmål.

00:12:54 Vært

Hold da op, der ligger virkelig meget, som man ikke lige tænker over i forhold til engelsk sprogbrug faktisk.

00:13:01 Dorte Lønsmann

Det hænger jo meget sammen med ens identitet. Også når man bruger engelsk i subkulturer i computer gaming for eksempel, så bliver det også en måde at vise, at man hører til i subkulturen, at man ved hvad man taler om, at man behersker terminologien ikke bare på dansk, men også på engelsk. Så når man bruger engelsk i Danmark, handler det tit om identitet. Om at vise at man er dygtig eller om at vise, at man hører til eller om at vise, at man har et internationalt mindset i modsætning til at være lokalt orienteret.

00:13:35 Vært

Er det også derfor, at virksomheder gør det? At de indfører engelsk som et lingua franca eller som et corporate language, ligesom for at sende en besked ud om, at her er vi faktisk internationale. Og så mangler der måske også at tages hånd om, hvordan man så implementerer det bedst muligt.

00:13:52 Dorte Lønsmann

Der er virksomheder, som netop indfører engelsk som concernsprog, som de tit kalder det, fordi de gerne vil være internationale. Altså ikke nødvendigvis fordi der er et behov lige her og nu, men fordi strategien er at være international og udvide internationalt, og så tænker man, at måden, vi kommer derhen på, det er ved at bruge noget mere engelsk, fordi det vil jo for eksempel gøre det nemmere at rekruttere internationalt og tale med datterselskaber i andre lande. Så engelsk bliver tit kædet sammen med en udvidelse internationalt og også økonomisk ekspansion.

00:14:27 Vært

Vi har snakket lidt om det i forhold til det her med eksklusion og sådan noget, men jeg kunne godt tænke mig at høre lidt mere om, om du ser nogle problematikker i forhold til engelsksprogets status som globalt sprog.

00:14:40 Dorte Lønsmann

Altså et problem er jo i forhold til andre sprog. At når man hele tiden taler om, at engelsk er det globale sprog, så overser man lidt, at det jo ikke er det eneste globale sprog. Det er ikke det eneste internationale lingua franca. Der er mange steder, hvor engelsk ikke kan bruges, men hvor det spiller en meget lille rolle, og hvor der er meget få, der kan engelsk eller kan engelsk på et niveau, man kan bruge på en arbejdsplads. Det er jo lidt farligt, hvis man overser det, hvis man tror, at engelsk kan alt, og man så tager til Sydamerika eller sidder i Asien, hvor det ikke er tilfældet. Og på et mere personligt plan, så er der alt det her status og identitet og inklusion og eksklusion, som er noget man skal være opmærksom på i hvert fald. Det kan være alt lige fra, hvordan sørger man for, at alle kan bidrage i et møde eller i et klasseværelse. Hvordan sørger man for at være inkluderende og åben over for forskellige måder at tale engelsk på. Kan man for eksempel anerkende, at vi er ikke alle sammen lige gode til engelsk, vi er ikke allesammen lige glade for at tale engelsk, og gør det okay at bruge forskellige former for engelsk.

00:15:50 Vært

Hvordan får man den snak i gang? Altså for eksempel på en arbejdsplads? Hvordan får man den snak i gang og får ligesom lavet nogle regler, man skal nedsætte?

00:15:59 Dorte Lønsmann

Ja, nogle gange kan man jo gøre det ved at lave en sprogpolitik, og tit så tænker folk, at en sprogpolitik, det er noget, hvor man ligesom bestemmer: "her taler vi dansk, og her taler vi engelsk". Jeg tænker mere, at en sprogpolitik kan være noget, hvor man laver nogle regler for, at nu skal vi huske at tale om det her med sprog, så man ikke bare tager det for givet, at alting altid foregår på dansk eller på engelsk. At man for eksempel har en regel om, at i starten af hvert møde, der snakker vi lige om, hvilke sprog der er bedst at bruge her eller en regel om, at man må godt bruge flere sprog. Det kan være ens slides er på engelsk, men at man taler dansk eller omvendt, sådan at der er flere, der har en mulighed for at være med, og at man i det hele taget taler om det. Nogle af de arbejdspladser, hvor jeg har været ude og lave interviews og undersøge ting, der viser det sig, at bare det, at jeg er der, gør, at man kommer til at tale om sprog og engelsk, og det i sig selv åbner lidt op for, at nogen kan sige: "Nå, men jeg synes egentlig måske, at vi taler for meget engelsk. Jeg forstår ikke altid, hvad der bliver sagt" eller omvendt, at de internationale medarbejdere kan sige: "vil I ikke godt hjælpe mig med at lære dansk, fordi der er meget, jeg ikke forstår". Så det med at få højet bevidstheden om, at sprog er noget, der fylder også i forhold til identitet og folks egen selvopfattelse, det tror jeg kan hjælpe rigtig meget.

00:17:16 Vært

Ja, måske også lidt rykke på den der sprogideologi om, at vi er så gode til engelsk. I hvert fald sige, hvis det er, at vi skal bruge det som et mere globalt sprog, så skal vi på en arbejdsplads for eksempel, så skal vi måske også i virkeligheden blive endnu bedre til engelsk, men det ved jeg ikke?

00:17:37 Dorte Lønsmann

Ja, det er jo også noget, der er fokus på. Der er mange arbejdspladser, der tilbyder engelskkurser og engelskundervisning, men tit handler det også om at have den her bevidsthed om, at engelsk er mange ting og kan lyde på mange forskellige måder, så det er ikke altid sådan, at jo bedre du er til engelsk, jo nemmere går kommunikationen. Jeg snakkede med en medarbejder i en større virksomhed, som var kommet ud efter et møde med nogle udenlandske samarbejdspartnere og hans danske kolleger havde sagt: "Vi synes godt nok, dit engelsk er blevet dårligere," og han sagde, "jamen, det er jo fordi, jeg tilpasser mit engelsk til dem, jeg taler med, og jeg var i et møde med nogen, der ikke var særlig gode til engelsk, og så nytter det jo ikke noget, at jeg kommer med alle mine fancy ord og min britiske accent, fordi det handler om, vi skal kunne forstå hinanden". Og det tænker jeg er rigtig vigtigt, at man hele tiden er opmærksom på, hvad det er for en kontekst man er i, og så tilpasser sit sprog efter det.

00:18:31 Vært

Det er da en rigtig god pointe! Vel også fordi, at netop fordi engelsk er så mange ting, så er der også mange forskellige kulturer, der ligger bag, og det har vel også en indflydelse på sproget eller hvordan?

00:18:42 Dorte Lønsmann

Ja, udover, hvad kan man sige, de ord man bruger og den accent man har, så er der jo også forskellige måder og tale på. Altså, hvor hurtigt taler man? Hvor meget afbryder man? Hvor meget giver man andre folk ret eller udfordrer dem? Hvor meget siger man bare ja til alting eller hvor meget stiller man spørgsmålstejn ved de ordrer man får? Det komplicerer jo også kommunikationen oveni det rent sproglige, kan man sige.

00:19:07 Vært

Ja, det er klart, det spiller også ind.

00:19:09 Dorte Lønsmann

Ja

00:19:10 Vært

Dorte, jeg kunne godt tænke mig lige at slutte af, fordi vi skal desværre snart til at runde af, selvom jeg rigtig gerne vil snakke meget mere om det her, men hvad hvis nu man ligesom mig bare har lyst til at vide mere, hvor skal man så starte henne?

00:19:21 Dorte Lønsmann

Altså den største undersøgelse, der er lavet af danskerne og det engelske sprog, det er en bog af Bent Preisler, der hedder "Danskerne og det engelske sprog". Den er ved at være nogle år gammel, men den giver et rigtig godt billede af, hvor meget engelsk egentlig fylder i danskernes hverdag og handler også om det her med engelsk i forskellige subkulturer, blandt computer gamere for eksempel. Og så er jeg selv ved at lave nogle nyere undersøgelser, eller nogle helt nye undersøgelser, af engelsk i Danmark sammen med mine kolleger her fra Københavns Universitet. Vi har et projekt, der hedder "English and Globalisation in Denmark: A Changing Sociolinguistic Landscape". Og vi har også en hjemmeside her på Københavns Universitet, hvor man kan gå ind og se, hvad vi laver, og efterhånden som vi får nogle nye resultater frem, så vil vi også lægge links og artikler og så videre op på vores hjemmeside.

00:20:08 Vært

Hvor I ligesom laver en nyere udgave af det studie eller hvordan? Kan man sige det sådan?

00:20:12 Dorte Lønsmann

Ja, det kan man godt sige. Dels har vi lavet en spørgeskemaundersøgelse med over 800 deltagere, og det er noget, vi sidder og kigger på lige nu, hvor vi blandt andet har spurgt til, hvor ofte møder du engelsk? Hvor meget bruger du engelsk? Hvor meget bruger du engelsk på arbejde? Og hvad er dine holdninger til engelsk? Så det er vi ved at kigge på lige nu, og det er rigtig spændende. Vi kan blandt andet se, som vi talte om i starten, en forskel fra den gamle undersøgelse, som er 25 år gammel, at danskere, især unge danskere, skriver engelsk meget mere, end de gjorde dengang, og det er jo de sociale medier, der spiller ind, tænker jeg. Der er mange flere muligheder for at skrive engelsk i hverdagen nu, end der var i midten af halvfemserne.

00:20:56 Vært

Det giver mening.

00:20:57 Dorte Lønsmann

Og så skal vi også ud og tale med folk fra forskellige subkulturer. Forskellige både unge mennesker og ældre mennesker og høre hvad deres holdninger er til engelsk. Men det kommer lidt senere.

00:21:07 Vært

Ej, det glæder jeg mig i hvert fald til at læse mere om og høre mere om, og så vil jeg bare sige tusind tak, fordi du havde lyst til at komme og være med i dag.

00:21:15 Dorte Lønsmann

Jamen, tak fordi jeg måtte!

00:21:16 Vært

Jamen selvfølgelig!

00:21:36 Outro

Du lyttede til Vi elsker eksperter! En podcast produceret på Institut for Engelsk, Germansk og Romansk på Københavns Universitet.